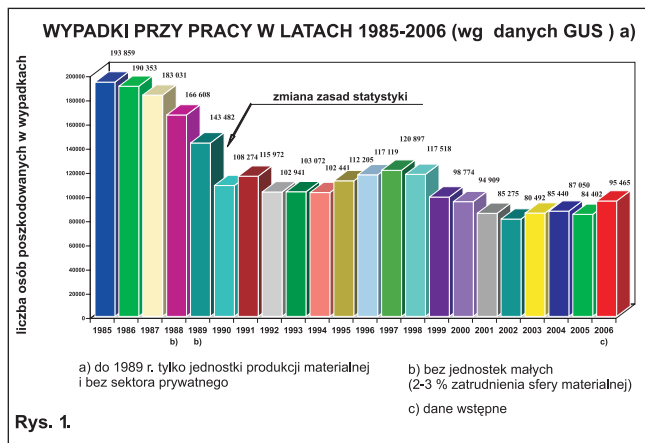

Stan bezpieczeństwa i higieny pracy w 2006 roku

Doroczną ocenę stanu bhp w Polsce, zgodnie z ustawą z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, przygotowuje minister właściwy ds. pracy. „Ocena stanu bezpieczeństwa i higieny pracy za 2006 r.” została sporządzona na podstawie informacji przekazanych Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej przez ministrów: edukacji narodowej, nauki i szkolnictwa wyższego, finansów, gospodarki, transportu, budownictwa, gospodarki morskiej, obrony narodowej, rolnictwa i rozwoju wsi, skarbu państwa, sprawiedliwości, kultury i dziedzictwa narodowego, spraw wewnętrznych i administracji, środowiska, wszystkich wojewodów, a także GUS, ZUS, KRUS, PIP, PIS, WUG, PAA, UDT, CIOP-PIB oraz IMP. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów 18 września br.

Wypadki przy pracy

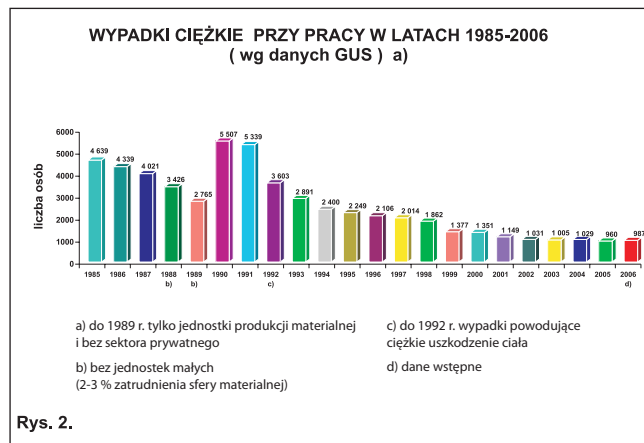
Jak wynika z wstępnych danych GUS, w 2006 r. zgłoszono **95 465 osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy** (rys. 1.), (w 2005 r. – 84 402 osoby), co stanowi wzrost liczby poszkodowanych o 13,1% w stosunku do roku ubiegłego, przy czym dane te nie obejmują rolnictwa indywidualnego. **Wypadkom ciężkim uległo 987 osób** (rys. 2.), (w 2005 r. – 960), tj. o 2,8% więcej niż w poprzednim roku. Wypadki przy pracy spowodowały **śmierć 493 osób** (rys. 3.), (w 2005 r. – 470), tj. o 4,9% więcej niż w 2005 r. Zgłoszone w 2006 r. wypadki przy pracy pociągnęły za sobą **3 354 046 dni niezdolności do pracy**. Nie są to jednak dane ostateczne, gdyż rzeczywiste skutki są rejestrowane po upływie 6 miesięcy od zaistnienia wypadku. Liczba dni niezdolności do pracy na jednego poszkodowanego zwiększyła się z 33,8 w 2005 r. do 35,3 w 2006 r.

Wśród osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy **kobiety stanowiły 28%**, a **młodociani – 0,1%**. Z analizy danych wynika, że **prawie połowa (49,0%) poszkodowanych to osoby ze stażem do 3 lat włącznie**, a jedna trzecia to osoby o stażu nieprzekraczającym jednego roku.

Wypadki pociągające za sobą powstanie u poszkodowanego urazu fizycznego lub psychicznego spowodowanego przez czynnik materialny to najczęściej: uderzenie przez obiekt w ruchu (24,0% ogólnej liczby wypadków), zderzenie z lub uderzenie w nieruchomy obiekt (23,6%), kontakt z przedmiotem ostrym, szorstkim, chropowatym (18%). Dominującą przyczyną wypadków przy pracy, podobnie jak w latach ubiegłych, było nieprawidłowe zachowanie się pracownika (52,6% ogólnej liczby przyczyn), w następnej kolejności znalazły się: niewłaściwa organizacja (11,5%), niewłaściwy stan czynnika materialnego (10,5%) i brak lub niewłaściwe posługiwanie się czynnikiem materialnym (8,1%).

Największą liczbę poszkodowanych w wypadkach odnotowano w następujących sekcjach (wg Polskiej Klasyfikacji Działalności): przetwórstwo przemysłowe (39,6%), handel i naprawy (10,2%), ochrona zdrowia i pomoc społeczna (8,9%), budownictwo (8,3%), transport, gospodarka magazynowa i łączność (6,8%), obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (6,2%), edukacja (4,3%), administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne (3,8%), górnictwo (3,1%). Łącznie w wymienionych sekcjach zostało poszkodowanych 87 007 osób, czyli 91,1% ogólnej liczby poszkodowanych.

W 2006 r. **wskaźnik częstotliwości wypadków przy pracy** (mierzony liczbą poszkodowanych na 1 000 pracujących) wynosił **8,87** (w 2005 r. – 7,99). Najwyższe wartości wskaźnik ten osiągnął w następujących sekcjach: górnictwie (16,77), przetwórstwie przemysłowym (14,72), rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie (13,53), ochronie zdrowia i pomocy społecznej (11,99), rybactwie (10,53), wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, wodę (9,70) oraz w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (9,07).

W odniesieniu do wypadków ciężkich wskaźnik częstotliwości wynosił **0,09**, przy czym najwyższe wartości osiągnął w budownictwie (0,27), rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie (0,20) oraz rybactwie (0,19) i przetwórstwie przemysłowym (0,17).

Wskaźnik częstotliwości wypadków śmiertelnych wynosił **0,046** – najwyższy był w budownictwie (0,175), górnictwie (0,166) oraz rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie (0,121). Należy zauważyć, że jedynie w odniesieniu do wskaźnika częstotliwości wypadków śmiertelnych można dokonywać porównań z innymi krajami, gdyż pozostałe dane dotyczące wypadkowości nie są porównywalne. Tak więc polski wskaźnik jest zbliżony do francuskiego, czeskiego, słowackiego i węgierskiego, jest nieco niższy niż we Włoszech (w 2003 r. - 0,050), a znacząco wyższy niż w Wielkiej Brytanii (w 2003 r. - 0,007), Szwecji (w 2002 r. - 0,014) i Finlandii (w 2003 r. - 0,021).

Najwyższy wskaźnik częstotliwości wypadków przy pracy ogółem (bez pracowników cywilnych jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony i bezpieczeństwa publicznego) zanotowano w woj. dolnośląskim (11,63), najniższy – w woj. mazowieckim (6,48).

Według informacji ZUS, w 2006 r. przyznano **1802 renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej skutkami wypadków przy pracy** (o 1,7% więcej niż w 2005 r.). W 68 przypadkach przyznano renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, a w 378 przypadkach renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Z tytułu wypadków przy pracy wypłacono **73 509 jednorazowych odszkodowań powypadkowych**.

Narażenie zawodowe

Ocena narażenia zawodowego opiera się na informacjach GUS uzyskanych na podstawie sprawozdania o warunkach pracy za 2006 r., sporządzanego przez podmioty o liczbie pracujących powyżej 9 osób, przy czym dotyczy to tylko tych podmiotów,

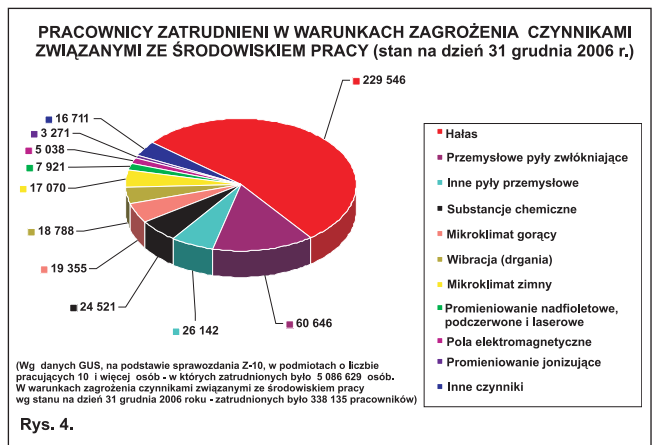
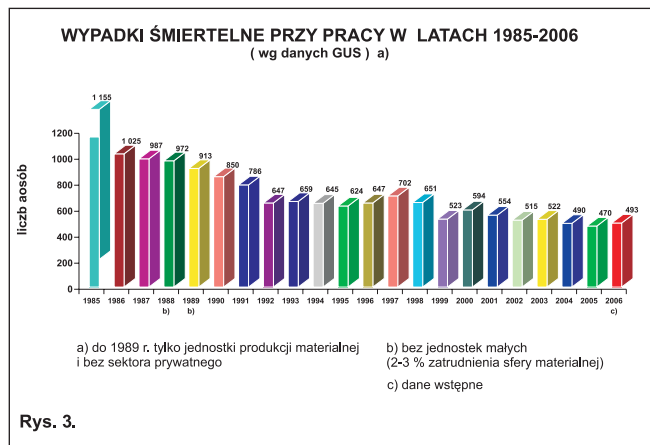
w których występowały zagrożenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia lub uciążliwymi oraz realizowane były świadczenia z tytułu pracy w tych warunkach. W 2006 r. **badaniem warunków pracy objęto 61,1 tys. zakładów pracy**, w tym 54,4 tys. zakładów sektora prywatnego i 6,7 tys. sektora publicznego. Z uzyskanych danych wynika, że w końcu 2006 r. **na 5 086,6 tys. osób objętych sprawozdawczością, w warunkach zagrożenia czynnikami ze środowiskiem pracy, z uciążliwością pracy i czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi pracowało 590,5 tys. osób**, tj. 11.6% osób objętych badaniem (w 2005 r. odpowiednio – 4 819,2 tys., 576,5 tys. i 12%). **Liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami związanymi ze środowiskiem pracy, czyli przekroczenia NDS i NDN, zmniejszyła się z 339,3 tys. w 2005 r. do 338,1 tys. w 2006 r.**, w tym kobiet – z 53,1 tys. do 49,4 tys (rys. 4.).

W 2006 r. **zlikwidowano lub ograniczono 150,4 tys. osobozagrożeń** (liczba osób liczonych tyle razy, na ile czynników szkodliwych są narażone) związanych z czynnikami środowiska pracy. Równocześnie **stwierdzono 84,1 tys. nowo powstałych lub nowo ujawnionych osobozagrożeń**.

Liczba osób zatrudnionych w warunkach uciążliwych zwiększyła się ze 166,9 tys. w 2005 r. do 179,6 tys. w 2006 r. Nieznacznie spadła liczba kobiet zatrudnionych w takich warunkach – z 42,5 tys. w 2005 r. do 42,4 tys. w 2006 r. Zlikwidowano lub ograniczono 43,5 tys. osobozagrożeń związanych z uciążliwością pracy, jednak równocześnie stwierdzono 32,9 tys. nowo powstałych lub nowo ujawnionych.

Ze względu na pracę w warunkach szkodliwych bądź uciążliwych ze skróconego czasu pracy korzystało 49,9 tys. osób, a z dodatkowych płatnych urlopów – 159,0 tys. osób. Posiłki profilaktyczne otrzymywało 596,6 tys. osób, a napoje – 1 381,1 tys. osób. Z dodatków pieniężnych korzystało 651,3 tys. osób. Na stanowiskach pracy uprawniających do obniżenia wieku emerytalnego (z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze) było zatrudnionych 453,5 tys. osób.

W 2006 r. przeprowadzono ocenę ryzyka zawodowego dla 638,8 tys. stanowisk pracy, na których pracowało 2 056,8 tys. osób. **Wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe na 281,4 tys. stanowiskach pracy, na których było zatrudnionych ok. 834,1 tys. osób**.

Aby ten cel osiągnąć, w odniesieniu do 89,7 tys. stanowisk (297,0 tys. osób) zastosowano środki techniczne, do 112,6 tys. stanowisk (341,1 tys. osób) – środki organizacyjne, a w przypadku 159,6 tys. stanowisk (521,4 tys. osób) – zastosowano środki ochrony indywidualnej.

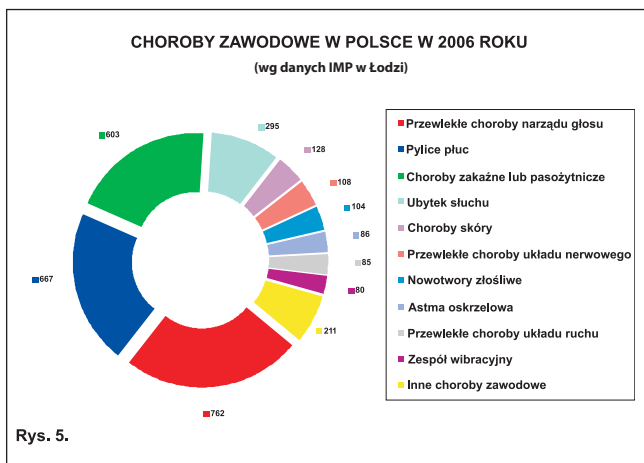
Choroby zawodowe

Podstawą do analizy zapadalności na choroby zawodowe są „Karty stwierdzenia choroby zawodowej”, przesyłane przez placówki orzekające do Centralnego Rejestru Chorób Zawodowych Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi. Z przygotowanego przez IMP opracowania „Choroby zawodowe w Polsce w 2006 r.” wynika, że **w 2006 r. stwierdzono w Polsce 3 129 przypadków chorób zawodowych**. Większość zarejestrowanych przypadków odnosiła się do mężczyzn – 1855 (tj. 59,3%). Ogółem 90,3% stwierdzeń dotyczyło osób powyżej 40 roku życia, przy czym osoby w wieku 50-59 lat stanowiły 46,5% ogółu przypadków. Roczny **współczynnik zapadalności wyniósł 32,8** przypadków na 100 tys. zatrudnionych i jest o 5,7% mniejszy niż w 2005 r. Najwyższy współczynnik odnotowano w woj. lubelskim (73,7), najniższy – w woj. mazowieckim (10,8).

Największą zapadalnością odznaczały się **choroby narządu głosu**, spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym – **762 przypadki** (w tym 665 kobiet). Drugą grupą były **pylice płuc – 667 przypadków** (w tym 632 mężczyzn). W tej grupie przeważały pylice górników kopalni węgla (433 przypadków), pylica azbestowa (108) i pylica krzemowa (95). Na trzecim miejscu znalazły się choroby zakaźne lub pasożytnicze – 603 przypadki, w tym ponad połowę stanowiły przypadki boreliozy (316), a około jedną trzecią – wirusowe zapalenia wątroby. Kolejne grupy to: trwałe ubytek słuchu typu ślimakowego (295), choroby skóry (128), nowotwory (125), przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (108), astma oskrzelowa (86), przewlekłe choroby układu ruchu (85), zespół wibracyjny (80) i inne (rys. 5.).

Najwięcej przypadków chorób zawodowych odnotowano w przemyśle (748), edukacji (747) i górnictwie (569).

Według informacji ZUS, w 2006 r. **przyznano 1176 rent z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej skutkami chorób zawodowych** (o 7,8% mniej niż w 2005 r.), w tym w 29 przypadkach przyznano renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, a w 59 przypadkach – renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Rys. 5.

Podsumowanie – wnioski

Podstawowe wskaźniki, charakteryzujące stan bhp w 2006 r., nie budzą optymizmu. W porównaniu z rokiem 2005 wzrosła liczba poszkodowanych w wypadkach (o 13,1%), liczba wypadków ciężkich (ciężkich 2,8%) i śmiertelnych (śmiertelnych 4,9%) oraz ogólny wskaźnik częstotliwości wypadków przy pracy (z 7,99 do 8,87), a coraz więcej osób pracuje w warunkach szkodliwych i uciążliwych. Zmalała jedynie liczba stwierdzonych przypadków chorób zawodowych (o 3,7%).

MPiPS ocenia, że zaistniała sytuacja wynika z ożywienia gospodarczego w Polsce i ogólnym wzrostem zatrudnienia w produkcji i usługach, ale w początkowej fazie nie nastąpiła jeszcze poprawa stanu materialnego przedsiębiorstw ani stanu bhp. Wiadomo że bezpośredni wpływ na stan warunków pracy w zakładzie ma kondycja ekonomiczna pracodawców, a ta w 2006 r. nie była jeszcze najlepsza. Podobnie było ze znajomością obowiązków w zakresie bhp, ciężących na pracodawcach oraz świadomością skutków pracy w warunkach szkodliwych i uciążliwych, chociaż w tej ostatniej kwestii można mówić o poprawie. Wzrasta liczba pracodawców świadomych roli, jaką odgrywa bhp w osiąganiu przez nich wyników ekonomicznych, w tym konkurencyjności na rynku.

Ta tendencja będzie wspierana przez organy państwa w związku z realizacją nowej strategii UE, dotyczącej bhp, przyjętej na lata 2007-2012, zakładającej zmniejszenie o 25% ogólnego wskaźnika wypadków przy pracy, liczonego na 100 tys. pracowników.

Do wskazanych przez MPiPS najważniejszych zadań podejmowanych przez rząd w celu poprawy bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia pracowników należą:

- zmiana kodeksu pracy w części dotyczącej bhp oraz prace legislacyjne zmierzające do pełnego uwzględnienia w prawie polskim postanowień nowych dyrektyw UE w dziedzinie bhp
- realizacja programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” (I etap: 2008-2010), stanowiącego istotne wsparcie krajowej strategii poprawy bhp na lata 2007-2012
- zintensyfikowanie kontroli przeprowadzanych w zakładach pracy przez organy nadzoru i kontroli nad warunkami pracy, zwłaszcza przez PIP i PIS, przy czym w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorstw przewidziane jest rozszerzenie działań informacyjnych i doradczych
- kontynuacja przez KRUS działalności prewencyjnej ukierunkowanej na indywidualne gospodarstwa rolne
- doskonalenie systemu oceny zgodności wyrobów pod względem bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (zwłaszcza środków ochrony indywidualnej i maszyn szczególnie niebezpiecznych)
- wdrażanie norm europejskich dotyczących bhp do zbioru Polskich Norm, w polskiej wersji językowej
- upowszechnianie systemów zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy i promocja tej tematyki
- rozszerzenie i doskonalenie działalności edukacyjnej z zakresu bhp oraz wprowadzenie tej problematyki do szkolnych programów nauczania na wszystkich poziomach, a także sfinalizowanie prac nad stworzeniem podstaw prawnych do kształcenia na nowym kierunku studiów: „Bezpieczeństwo i higiena pracy”
- zorganizowanie kampanii dotyczącej przeciwdziałania problemom mięśniowo-szkieletowym pod hasłem „Mniej dźwigaj”, prowadzonej przez Europejską Agencję Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy we wszystkich państwach UE.

Źródło: Ocena stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w 2006 roku. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, czerwiec 2007 r. Więcej informacji: www.mpips.gov.pl